

– № 5. – С. 11 – 16.

2. Давидов Г. М. Аудит: навч. посібник. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2001 – 363 с.
3. Дадьо Я. Маркетинговий аудит – засіб підвищення конкурентоздатності підприємств // Маркетинг в Україні. – К., 2006. – № 2. – С. 47 – 51.
4. Практичний курс внутрішнього аудиту: підручник / В. В. Немченко, В. П. Хомутенко, А. В. Хомутенко. – К.: ЦНЛ, 2008. – 240 с.
5. Слободян Н. Г. Використання маркетингового аудиту в стратегічному аналізі діяльності підприємства // Вісник ХНУ. Економічні науки. – Хмельницький. – 2005. – № 2, Т. 1. – С. 206 – 209.
6. Современный маркетинг. Настольная книга по исследованию рынка: Учеб. пособие / В. Е. Хруцкий, И. В. Корнеева. – 2-е изд., перер. и доп. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 528с.
7. www.ukbk.ru/service/marketingovye-uslugi/marketingovyi-audit.html
8. www.arbconsulting.ru
9. www.businesscom.biz
10. www.probusiness.in.ua

Надійшла 06.04.2009

УДК 658

Г. І. РЗАЄВ

Хмельницький національний університет

ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ, ЇХ ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

В статті розглянуто існуючі показники оцінки конкурентоспроможності підприємства, опрацьовано їх переваги та недоліки та означено перспективи їх використання в запропонованій концепції.

The article observes the existing indices of rating of enterprise competitiveness, determines its advantages and disadvantages and outlines the perspectives of their use in the proposed concept.

Актуальність дослідження. Загострення кризових явищ в Україні, сприяє посиленню та розвитку конкурентної боротьби. Результати конкурентної боротьби значною мірою залежать від рівня конкурентоспроможності окремих підприємств. Конкурентоспроможність підприємств є багатоплановим поняттям, якому присвячена значна частина публікацій вітчизняних та зарубіжних науковців.

На сучасному етапі розвитку економічної думки не існує загальноприйнятої методики визначення та оцінки конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. У світі існує декілька підходів до оцінки конкурентоспроможності фірми, основними з яких є: метод заснований на теорії ефективної конкуренції; метод заснований на теорії конкурентної переваги; метод бенчмаркінгу. Вказані методи кардинально відрізняються за своєю сутністю та базою формування показників конкурентоспроможності. Використання їх може бути зручним в різних ситуаціях залежно від специфіки галузі, до якої належить об'єкт, що досліджується [1, с. 68].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З розвитком ринкових відносин у світі, за умов загострення конкурентної боротьби, питанням оцінки конкурентоспроможності приділяється значна увага. Вагомий теоретичний внесок було зроблено такими відомими науковцями, як А. Сміт, М. Портер, Й. Шумпетер, Дж. Робінзон та ін. Відмінні аспекти оцінки конкурентоспроможності підприємства розглянуто в роботах науковців, які є представниками різних течій, а саме: Ансофф І. Г., Пастернак-Таранушенко, В. Рожок, Покропивний С. Ф., Мочерний С. В., Зозульов О., Азоев Г. Л., Фатхутдінов Р. А., Петрович Й. М., Кіт А. Ф., Хріпач В. Я., Суша Г. З., Онопрієнко Г. К., Косячук Т. Ф. Лук'янова В. В., Майорова Н. І., Швид В. В., Денисенко М. П., Гречан А. П., Шилова К. О. та ін.

Аналіз сучасних наукових розробок дав змогу зауважити, що представниками різних течій, залежно від об'єкта дослідження, пропонується різна кількість показників, вибір яких значною мірою залежить від поставленої мети та завдань, які висувають вимоги часу. Велика кількість наукових розробок з зазначеної тематики підкреслює актуальність теми дослідження та наголошує на значній кількості проблем, що вимагають подальшого розв'язання.

Метою даної статті є дослідження існуючих показників за різними напрямками оцінки конкурентоспроможності підприємства, та оцінки перспектив їх використання у запропонованій нами концепції. Мета дослідження досягається шляхом виконання наступних завдань: дослідження існуючих показників за визначеними напрямками оцінки конкурентоспроможності, визначення їх переваг та недоліків; оцінка перспектив використання показників конкурентоспроможності підприємства та визначення перспектив їх використання у запропонованій концепції.

Виклад основного матеріалу. У попередніх дослідженнях нами було розглянуто та вивчено існуючі теоретико-концептуальні підходи щодо поняття конкурентоспроможності підприємства. Наявні концепції та

наукові підходи згруповано у визначені напрями, що об'єднані певними характеристиками та єдиними критеріями, а саме: з точки зору оцінки конкурентоспроможності продукції; в контексті оцінки переваг в конкурентній боротьбі за ринки товарів і сировини; в розрізі ефективної господарської діяльності та прибутковості; багатоаспектний підхід (конкурентоспроможність продукції, переваги підприємства, ефективність діяльності та ін.). Важливо наголосити, що на сьогодні не існує єдиного загальноприйнятого та визнаного провідними науковцями концептуального підходу щодо оцінки конкурентоспроможності суб'єкта господарювання, що зумовлює відсутність єдиної методики щодо визначення рівня конкурентоспроможності і спричиняє, в свою чергу, розгалуженість показників конкурентоспроможності і унеможлиблює використання їх на рівні суб'єктів господарювання. Таким чином, на сьогодні, існує нагальна потреба у вивченні існуючих показників оцінки конкурентоспроможності за виділеними напрямами і систематизація їх відповідно до обраних характеристик конкурентоспроможності підприємства запропонованої нами концепції. Розглянемо основні з них.

Дослідження конкурентоспроможності підприємства через конкурентоспроможність продукції пропонується проводити за наступними коефіцієнтами: індекс конкурентоспроможності товару за ціною споживання, інтегральний показник конкурентоспроможності товару, конкурентоспроможність продукції на конкретному ринку, частка одиниці [2, с. 87 – 89]. Для оцінки конкурентоспроможності підприємства також пропонується розраховувати коефіцієнт конкурентоспроможності продукції, що представляє собою відношення ціни виробу до ціни еталону. На рівні підприємства формула дещо змінюється і коефіцієнт конкурентоспроможності представляє суму співставлень цін кожного з виробів, за асортиментом продукції, що випускається підприємством, з ціною на відповідний еталон [3, с. 34 – 35].

Науковці, що досліджують конкурентоспроможність підприємства через його переваги у конкурентній боротьбі наголошують, що в будь який момент у центрі конкуренції можуть опинитись один або зразу декілька наступних показників, а саме: ціна, новизна, номенклатура, технічна складність, витрати, послуги споживачам, стимулювання збуту, гарантії, стиль та ін [4, с. 204]. Також у періодичній літературі [5, с. 187] пропонується використовувати такі показники: частка ринку, що належить підприємству у виробництві певного виду продукції, темп зростання частки ринку, як порівняння темпів зростання обсягів виробництва підприємства (чи конкретного товару) до відповідних темпів росту галузі, рентабельність. Група авторів, радить для оцінки та порівняння варіантів виходу на світовий ринок враховувати такі ключові характеристики конкурентоспроможності підприємства: платоспроможність, прибутковість, стратегія, адаптивність, фінансова та управлінська прозорість, керованість бізнесу, інвестиційна привабливість [8, с. 15, 25]. Окремі автори визначають конкурентоспроможність підприємств через оцінку переваг за такими показниками: ринкова частка, ринкова ціна, а також основні показники господарсько-фінансової діяльності (продуктивність праці, рентабельність і т.д.) [9, с. 99].

В економічній літературі пропонується визначати та аналізувати, для оцінки конкурентоспроможності підприємств, в розрізі ефективності їх діяльності, показники стратегії розвитку останніх, а саме: динаміку активів, динаміку продажу і динаміку прибутків [6, с. 93]. Певний рівень ефективності роботи, для виходу на міжнародний конкурентний ринок можна вимірювати такими показниками як величина прибутку, рівень рентабельності, показники якості, тощо [7, с. 57].

Важливо відзначити, що запропоновані вище показники оцінки конкурентоспроможності підприємства є слухними, але вони розглядаються окремо один від одного і не дають системного уявлення про стан суб'єкта господарювання для розуміння його конкурентоспроможності. Доцільно наголосити, що окремі із запропонованих показників можуть бути, у разі потреби, використані у запропонованій нами концепції, а саме: витрати, частка ринку, величина прибутку, прибутковість, рівень рентабельності, динаміка активів, динаміка продажу і динаміка прибутків та ін.

Найбільш слухним та доречним є четвертий багатоаспектний напрям, представники якого, досліджують конкурентоспроможність підприємства у розрізі різних площин та критеріїв, залежно від мети оцінки. Важливо відзначити, що саме представники зазначеного напрямку пропонують велику кількість показників, яка значно коливається, як у рамках даного напрямку, так і за його межами. Розглянемо вагомі критерії та аспекти дослідження за визначеним напрямком (див. табл. 1).

Аналіз існуючих критеріїв та напрямів оцінки конкурентоспроможності дав змогу зауважити, що авторами пропонуються різні аспекти дослідження, які не тільки не виключають один одного, а можуть ще і доповнювати. Критерії та напрями оцінки окремих авторів збігаються [1, с. 69 – 70; 12, с. 37], хоча і різняться за кількістю запропонованих показників.

Важливо зауважити, що в економічній літературі, кількість запропонованих показників оцінки конкурентоспроможності не є постійною, вона значно відрізняється, а саме, різними авторами, за окремими критеріями пропонується: двадцять два показника [10, с. 444]; тринадцять [1, с. 69 – 70]; двадцять один [12, с. 37]; більше тридцяти [13, с. 414 – 415] та ін. У значній кількості авторів не представлений чіткий перелік показників, але вказані основні параметри, які можуть впливати на варіанти можливих комбінацій показників оцінки [14, с. 350 – 351; 11, с. 93].

Значним недоліком запропонованих критеріїв оцінки є те, що вони досліджуються розрізнено і не існує тісного зв'язку між показниками за окремими критеріями. На нашу думку, не представляється

можливим встановити єдиний комплексний підхід, який би системно, об'єднував в собі, показники оцінки конкурентоспроможності підприємства за різними площинами досліджень.

Таблиця 1

Критерії та напрями багатоаспектного підходу до оцінки конкурентоспроможності підприємства

№	Представники напряму	Критерії та аспекти оцінки
1.	1.Петрович Й. М., Кіт А. Ф. [10, с. 444].	1. Оцінка ринку 2. Оцінка інноваційної діяльності 3. Оцінка виробничої діяльності 4. Оцінка маркетингової діяльності 5. Оцінка фінансової діяльності
2.	Косянчук Т. Ф. Лук'янова В. В., Майорова Н. І. [1, с. 69 – 70].	1. Оцінка ефективності виробничої діяльності 2. Оцінка фінансового становища підприємства 3. Оцінка ефективності організації збуту та просування товару 4. Конкурентоспроможність товару
3.	Хрипач В. Я., Суша Г. З., Оноприенко Г. К. [11, с. 93].	1.Оцінка конкурентоспроможності продукції 2.Оцінка ефективності використання ресурсів
4.	Денисенко М. П., Гречан А. П., Шилова К. О. [12, с. 37].	1.Оцінка ефективності виробничої діяльності 2.Оцінка фінансового положення організація 3.Оцінка ефективності організації збуту та просування товару 4. Конкурентоспроможність товару
5.	5. Сідун В. А., Пономарьова Ю. В. [13, с. 414 – 415].	1. Оцінка виробничої діяльності 2. Оцінка фінансової діяльності 3. Оцінка кадрової роботи 4. Оцінка комерційної діяльності 5. Оцінка організаційної та управлінської діяльності
6.	6. Покропивний С. Ф. [14, с. 350 – 351].	1. Оцінка конкурентоспроможності продукції 2. Оцінка ефективності господарської діяльності 3. Оцінка прибутковості 4. Оцінка конкурентного ринку

Висновки. Проведені дослідження показників оцінки конкурентоспроможності підприємства за різними напрямами, дали змогу зауважити, що науковцями різних течій, пропонуються відповідні критерії, що обумовлюють відповідно відмінні показники, кількість яких різниться. Важливо наголосити, що окремі з них можуть бути удосконалені, відповідно до вимог часу і використані у запропонованій нами концепції.

Література

1. Економічна діагностика: Навч. посібник / Косянчук Т. Ф. Лук'янова В. В., Майорова Н. І., Швид В. В. / За заг. ред. Т. Ф. Косянчук. – Львів: «Новий світ – 2000», 2007. – 452 с.
2. Хомяков В. І., Бакум І. В. Управління потенціалом підприємства. – К.: Кондор, 2007. – 400 с.
3. Пастернак-Таранушенко Г., Рожок В. Конкуренция. Курс лекций и практических на русском и украинском языках. – К.: ЦУЛ, 2002. – 322 с.
4. Алещина Н. В. Анализ подходов и обеспечению конкурентоспособности предприятий // Наукові праці Донецького державного технічного університету. – 2002. – № 53. – С. 201 – 209.
5. Флентін С. В. Визначення універсального критерію конкурентоспроможності // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2005. – № 2, Т. 1. – С. 187 – 190.
6. Мочерний С. В., Устенко О. А., Чоботар С. І. Основи підприємницької діяльності: Посібник. – К: Видавн. Центр «Академія», 2001. – 280с.
7. Управління міжнародними конкурентоспроможними підприємствами: Навч. посіб. / За ред. І. Ю. Сіваченко. – К: ЦУЛ, 2003. – 186 с.
8. Васильківський Д. М., Яременко О. Ф. Конкуренція в міжнародному бізнесі: Конспект лекцій. – Хмельницький. ХНУ, 2007. – 83 с.
9. Осипов В. І. Економіка підприємства: Підручник. – Одеса: Маяк, 2006. – 724 с.
10. Петрович Й. М., Кіт А. Ф., Економіка підприємства: Підручник / За ред. Й. М. Петровича. – Львів: «Новий світ – 2000», 2004. – 680 с.
11. Економіка підприємства / В. Я. Хрипач, Г. З. Суша, Г. К. Оноприенко; Под ред. В. Я. Хрипача. – Минск: Економпресс, 2000. – 464 с.
12. Денисенко М. П., Гречан А. П., Шилова К. О. Методика кількісної оцінки конкурентоспроможності підприємства швейної галузі // Економіка та держава. – К. – 2005. – № 8. – С. 36 – 38.

13. Сідун В. А., Пономарьова Ю. В. Економіка підприємства: Навч. пос. – Київ: Центр навч. літератури, 2006. – 436 с.
14. Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С. Ф. Покропивного. – 2-е вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2001. – 528 с.

Надійшла 27.03.2009

УДК 330

К. В. САВЧЕНКО, В. Г. БОРОНОС
Сумський державний університет

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ РЕСУРСНОЇ СКЛАДОВОЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Висвітлено підходи до розвитку банківської системи України в умовах забезпечення структурної перебудови національної економіки на інноваційній основі. Зосереджено увагу на недоліках існуючої моделі кредитного перерозподілу ресурсів в Україні. Запропоновано створення спеціального банківського інституту, що матиме на меті пільгове кредитування процесів, пов'язаних з реалізацією інноваційного потенціалу національної економіки.

Approaches to development of the banking system of Ukraine in the conditions of providing of structural alteration of national economy on innovative basis are reflected. Attention is concentrated on the lacks of existent model of credit redistribution of resources in Ukraine. The offer is the creation of the special bank institute that will have for an object favourable crediting of processes, related to realization of innovative potential of national economy.

Актуальність дослідження. Практичний досвід засвідчує, що ефективність використання науково-технічних досягнень залежить, насамперед, від того, якими методами, за рахунок яких ресурсів здійснюватиметься соціально-економічний розвиток країни на кожному окремому етапі. Тому важливою передумовою вирішення поставленого завдання ефективного розвитку інноваційного потенціалу національної економіки є використання адекватних фінансових форм перерозподілу ресурсної складової такого потенціалу з урахуванням особливостей їх функціонування.

Надзвичайно важливу роль в загальному фінансовому механізмі реалізації інноваційного розвитку відіграють кредитні інструменти, що забезпечують можливість інноваційно активних економічних агентів перерозподіляти ресурси на свою користь. Існуючий стан кредитування банківською системою економіки України в цілому характеризується недостатньою спрямованістю на інвестиційне забезпечення довгострокових інноваційних процесів, необхідних для здійснення технологічної трансформації національної економічної системи.

Таким чином, дослідження питань розвитку банківської системи України в світлі необхідності забезпечення адекватного перерозподілу ресурсної складової інноваційного потенціалу національної економіки заслуговує на визнання своєї актуальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам фінансово-кредитного забезпечення інноваційних процесів останнім часом присвячена досить велика кількість наукових досліджень та публікацій. Серед них можна виділити роботи В. Александрової, Т. Васильової, В. Гейця, В. Зимовця, М. Крупки, О. Лапко, О. Орлюк, С. Онишко та ін. Значна частина таких досліджень зосереджена на аналізі забезпечення фінансовими ресурсами інноваційного розвитку і в основному присвячена питанням бюджетного фінансування науково-технічної діяльності. Крім того, спільною рисою багатьох публікацій є розгляд кредитних ресурсів лише в якості одного із джерел формування інвестиційно-інноваційного капіталу, тоді як роль банківської системи в зазначених процесах має більш глибокий характер.

Отже, до невирішених раніше складових охарактеризованої проблеми можна віднести, по-перше, необхідність розгляду інноваційних процесів в економіці як реалізації інноваційного потенціалу національної економіки з виокремленням його ресурсної складової, по-друге, орієнтація вітчизняної банківської системи на забезпечення ефективного перерозподілу такої ресурсної складової.

Метою статті є визначення напрямків розвитку банківської системи України в контексті забезпечення перерозподілу ресурсної складової інноваційного потенціалу національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Реалізація інноваційного потенціалу національної економіки в сучасних умовах потребує суттєвого перерозподілу коштів за технологічною структурою економіки. В економіках перехідного типу фінансові джерела структурної перебудови економіки існують, але відсутніми є механізми їх мобілізації, система перерозподілу у міжгалузевому розрізі, збалансована державна політика у цій сфері.

Ефективна структурна політика визначається великою мірою інституціональними факторами, здатними мобілізувати нетрадиційні фінансові ресурси. В доповіді Світового банку «Making Development Sustainable» [1] зазначено: «Економічна історія знає багато прикладів, які повністю підтверджують ідею, що фінансовий розвиток здійснює фундаментальний вклад в економічне зростання». Серед чинників, які